

Audit committee performance evaluation model: indicators and importance of each

Alireza Javadipour*

Ph.D in accounting, Faculty of management and accounting, Allameh tabataba'I University, Tehran, Iran,

Jafar Babajani

Prof of accounting, Faculty of management and accounting, Allameh tabataba'I University, Tehran, Iran,

Ghasem Bulu

Associate Prof of accounting, Faculty of management and accounting, Allameh tabataba'I University, Tehran, Iran,

Vajhollah Ghorbanizadeh

Prof of governmental management, Faculty of management and accounting, Allameh tabataba'I University, Tehran, Iran,

Abstract:

Objective: The optimal performance of the audit committee is an important variable in improving the processes and structure of corporate governance as well as financial reports. The duties of the audit committee in the world are in sync with the developments in the economic environment, and in Iran, according to the approved charter of the audit committee, the purpose of forming an audit committee in companies is to help fulfill the supervisory responsibility of the board of directors and to improve it in order to obtain assurance of reasonable quality of financial reporting, effectiveness of the internal audit process, ensuring the independence of the independent auditor and its effectiveness, adapting the company's activities to the laws and ensuring the effectiveness of the activities of the corporate governance system and its committees and other components. Considering the goals of forming the audit committee and its extensive duties, evaluating the performance of the audit committee in order to identify its strengths and weaknesses is very important. Due to the lack of comprehensive research in the country in order

* Corresponding Author: alirezajavadipour@yahoo.com

How to Cite: xxxxxxx

to provide a model to evaluate the performance of the audit committee, the present research has addressed this issue and a practical model for the use of the activities of the audit committee has been presented.

Method: The research method used in the first stage of the research was extracting the dimensions, components and performance evaluation indicators of the audit committee from the theoretical sources of the research. Then, the fuzzy Delphi method was used to screen the indicators, and the best-worst (BWM) multi-criteria decision-making method was used to weight each dimension, component, and index. Finally, in order to determine the gap between the existing situation in the field of audit committee performance evaluation and the model obtained in the current research, the fuzzy gap method has been used.

Findings: By studying the theoretical sources of the research, 96 indicators were determined to evaluate the performance of the audit committee, which were classified into 3 dimensions and 15 components using theoretical foundations. In the next step, in order to check the indicators by research experts, interviews were first conducted with 10 experts. In the interviews conducted regarding 6 indicators, revisions and content were made to adapt to the current conditions of the country's economic environment. One index was also removed due to the lack of legal structure of the index in Iran. In the next step, 95 finalized indicators were presented to the research experts for screening, and the answers given by the research experts were analyzed using the fuzzy Delphi method. By calculating the fuzzy average of the numbers and then de-fuzzifying them, the indicators which de-fuzzified number was less than 0.7 were removed and 78 indicators were approved by the research experts. The model obtained in the current research includes 3 parts of evaluating the individual characteristics of the members of the audit committee, evaluating the work processes and reporting of the audit committee, and evaluating its duties and responsibilities, and the final model includes 3 dimensions, 13 components and 14 indicators.

Conclusion: According to the findings of the research, the important components in evaluating the performance of the audit committee are the audit committee meetings, the audit committee resources, communication with the board of directors, the audit committee charter, and monitoring of financial reporting. The results of the research showed that the working and reporting processes of the audit committee have the most weight in the evaluation of the audit committee's performance with a weight of about 66%, and the evaluation

of the audit committee meetings as the focus of the audit committee's activities is the most important among the evaluation components. Also, proper communication with the board of directors, provision of sufficient resources for the activities of the audit committee, existence of the approved charter of the audit committee, and monitoring of internal controls and financial reporting are important areas for evaluating the performance of the audit committee. The results of the research also indicate the existence of a significant gap between the current status of the audit committee's performance evaluation and the model obtained in the research which in this regard, it is suggested that the legislator (Securities and Exchange Organization) obliges the listed companies to evaluate the performance of the audit committee under their supervision, and in this regard, it is suggested to use the model presented in the current research considering the importance of dimensions and components. Also, the board of directors of the companies can improve the performance of these committees by taking into account the important components of the audit committee's performance, by holding the audit committees under their supervision accountable in these areas, and also make a reasonable and logical assessment of their performance.

Enhancing Knowledge: This research has presented a practical model to evaluate the performance of the audit committee according to the characteristics of Iran's economic environment, which can be the basis for analyzing the performance of the audit committee based on its different functional dimensions.

Keywords: audit committee, performance evaluation, effectiveness and efficiency of the audit committee

مدل ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی: شاخص‌ها و اهمیت هر کدام

علیرضا جوادی پور * ID	دکتری رشته حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران،
جعفر باباجانی ID	استاد گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران،
قاسم بولو ID	دانشیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران،
وجه الله قربانی زاده ID	استاد گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران،

چکیده

هدف: عملکرد مطلوب کمیته حسابرسی یک متغیر مهم در بهبود فرآیندها و ساختار حاکمیت شرکتی و همچنین گزارش‌های مالی است. وظایف کمیته حسابرسی در جهان با تحولات رخ داده در محیط اقتصادی هم‌گام بوده و در ایران با توجه به منشور مصوب کمیته حسابرسی، هدف از تشکیل کمیته حسابرسی در شرکت‌ها، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از کیفیت مطلوب گزارش‌گری مالی، اثربخشی فرآیند حسابرسی داخلی، اطمینان از مستقل بودن حسابرس مستقل و اثربخشی آن، تطبیق فعالیت‌های شرکت با قوانین و اطمینان از اثربخشی فعالیت‌های نظام راهبری شرکتی و کمیته‌ها و سایر اجزای آن می‌باشد. با توجه به اهداف تشکیل کمیته حسابرسی و وظایف گسترده آن، ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در راستای شناسایی نقاط ضعف و قوت آن اهمیت بسیار بالایی دارد. با توجه به نبود پژوهش جامعی در کشور در راستای ارائه مدلی جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، پژوهش حاضر بدین موضوع پرداخته و مدلی کاربردی جهت استفاده ذی‌نفعان از فعالیت‌های کمیته حسابرسی ارائه شده است.

روش: روش پژوهش مورد استفاده در مرحله اول پژوهش استخراج ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از منابع نظری پژوهش بوده است. سپس جهت غربالگری شاخص‌ها از روش دلفی فازی استفاده شده و همچنین جهت وزن دهی به هر بعد، مولفه و شاخص از روش تصمیم‌گیری چند معیاره بهترین-بدترین^۱ (BWM) استفاده شده است. در نهایت جهت مشخص شدن شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به دست آمده در پژوهش حاضر، از روش شکاف فازی استفاده شده است.

یافته‌ها: با مطالعه مبانی نظری پژوهش با استفاده از روش فراترکیب، ابتدا ۹۶ شاخص جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی استخراج گردید که با استفاده از چارچوب نظری ارائه شده در پژوهش‌ها در ۳ بعد و ۱۵ مولفه تقسیم‌بندی گردید. سپس جهت بررسی اعتبار و روایی شاخص‌ها با ۱۰ نفر از خبرگان پژوهش مصاحبه صورت پذیرفت. بر اساس مصاحبه‌های صورت پذیرفته در رابطه با ۶ شاخص، اصلاحات لازم جهت تطبیق محتوای شاخص‌ها با محیط اقتصادی کشور صورت پذیرفت. همچنین اصلاحاتی در نگارش شاخص‌ها صورت گرفت و ۱ شاخص نیز به دلیل عدم وجود ساختار قانونی در کشور حذف گردید. در مرحله بعد ۹۵ شاخص نهایی شده از طریق تدوین پرسشنامه به خبرگان پژوهش ارائه گردید و پاسخ‌های جمع‌آوری شده از طریق روش دلفی فازی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با محاسبه میانگین فازی پاسخ‌های ارائه شده توسط خبرگان پژوهش و سپس فازی زدایی این اعداد، شاخص‌هایی که عدد فازی زدایی شده آن کمتر از ۰,۷ بود، به عنوان شاخص تأیید نشده توسط خبرگان پژوهش در نظر گرفته شد که پس از انجام این مرحله، ۷۸ شاخص مورد تأیید خبرگان پژوهش قرار گرفت. مدل نهایی به دست آمده در پژوهش حاضر شامل ۳ بعد ارزیابی ویژگی‌های فردی اعضای کمیته حسابرسی، ارزیابی فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی و ارزیابی وظایف و مسئولیت‌های آن بوده که در ۱۳ مولفه و ۷۸ شاخص طبقه‌بندی شده است.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی با اختصاص وزن حدوداً ۶۶ درصدی، بیشترین وزن را در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی داشته و ارزیابی جلسات کمیته حسابرسی به عنوان کانون فعالیت‌های کمیته حسابرسی دارای بیشترین اهمیت در بین مولفه‌های ارزیابی عملکرد می‌باشد. همچنین ارتباط مناسب با هیأت مدیره، تأمین منابع کافی برای فعالیت‌های کمیته حسابرسی، وجود منشور مصوب کمیته حسابرسی و نظارت بر کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی از حیطه‌های مهم ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی می‌باشد. نتایج پژوهش همچنین

^۱ Best Worst Method

نشان‌دهنده وجود شکاف معنادار بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به دست آمده در پژوهش بوده که در این خصوص پیشنهاد می‌گردد قانون‌گذار (سازمان بورس و اوراق بهادار) شرکت‌های بورسی را ملزم به ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی تحت نظر خود نموده و در این امر از مدل ارائه شده در پژوهش حاضر و اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارائه شده استفاده نماید. همچنین هیأت مدیره شرکت‌ها نیز می‌توانند با در نظر گرفتن مولفه‌های مهم عملکرد کمیته حسابرسی، با پاسخگو نمودن کمیته‌های حسابرسی تحت نظر خود در این زمینه‌ها، عملکرد این کمیته‌ها را بهبود داده و همچنین ارزیابی معقول و منطقی از عملکرد آن‌ها داشته باشند.

دانش افزایی: این پژوهش ارائه مدلی کاربردی جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با توجه به ویژگی‌های محیط اقتصادی ایران بوده که می‌تواند مبنای تحلیل عملکرد کمیته حسابرسی بر اساس ابعاد مختلف عملکردی آن باشد.

کلیدواژه‌ها: کمیته حسابرسی، ارزیابی عملکرد، اثربخشی و کارایی کمیته حسابرسی.

پایان
راهنمای
انتشارات

مقدمه^۱

وقوع رسوایی‌های مالی در دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ باعث افزایش توجه به کمیته حسابرسی به عنوان یکی از اجزای نظام راهبری شرکتی شده است. به ویژه آن که پس از تصویب قانون سارینز-آکسلی در کشور آمریکا در سال ۲۰۰۲ میلادی و همچنین وضع سایر قوانین، کمیته حسابرسی به یکی از کانون‌های توجه در موضوع حاکمیت شرکتی تبدیل شده است (Bedard & Gendron, 2010). عملکرد موثر و اثربخش حاکمیت شرکتی برای جلوگیری از هم پاشیدن شرکت‌های بزرگ و نیز گسترش اعتماد عمومی در خصوص بازارهای سرمایه الزامی است (Dezoort, 1998). با توجه به حیطه وسیع مسئولیت کمیته حسابرسی که شامل نظارت بر تمام فرآیندهای نظام راهبری شرکتی می‌باشد، اهمیت و جایگاه کمیته حسابرسی در نظام راهبری شرکتی و نیز در حفظ منافع سهام‌داران و استفاده-کنندگان از گزارش‌های مالی مشخص می‌گردد (قائمی، مرادی و علوی، ۱۳۹۹). به گونه‌ای که مطابق پژوهش گورشانو، آرمناکسی، هریس و واکر (۲۰۲۱) در صورتی که حداقل یکی از اعضای کمیته حسابرسی چهار ویژگی استقلال، تخصص، تلاش کافی و انگیزه کافی داشته باشد، احتمال وقوع فساد و تقلب در گزارش‌گری مالی را می‌تواند تا ۹۲ درصد کاهش دهد. از این رو کارایی و اثربخشی فعالی‌های کمیته حسابرسی عنصر مهمی در تحقق اهداف نظام راهبری شرکتی می‌باشد. در این راستا می‌بایست عملکرد کمیته حسابرسی توسط ذینفعان فعالیت‌های آن که هیأت مدیره و در نهایت سهام‌داران هستند، ارزیابی شود. همچنین می‌بایست عناصر اصلی عملکرد کمیته حسابرسی و اهمیت هر یک از آن‌ها مشخص شود تا بتواند به ذینفعان فعالیت‌های کمیته حسابرسی در جهت بهبود عملکرد آن کمک نماید.

^۱ این مقاله مستخرج از رساله دکتری است.

در پژوهش‌های بین‌المللی و داخلی انجام شده معیارهای گوناگونی در خصوص ارزیابی اثربخشی فعالیت کمیته حسابرسی استفاده شده، لیکن تا کنون به صورت مستقیم پژوهشی به موضوع ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و ارائه مدلی جهت ارزیابی این موضوع نپرداخته است. به عنوان مثال دیزورت و همکاران (۲۰۰۲) جهت سنجش اثربخشی کمیته حسابرسی از معیارهای غیر مستقیم همانند افزایش قابلیت اتکا گزارش‌های مالی شرکت‌ها، افزایش اثربخشی کنترل‌های داخلی و افزایش کیفیت مدیریت ریسک استفاده کرده و به صورت مستقیم عملکرد کمیته حسابرسی مورد ارزیابی قرار نگرفته است. همچنین در داخل کشور نیز پژوهش‌های متعددی به موضوع عملکرد کمیته حسابرسی پرداختند، لیکن عمدتاً از معیارهای غیر مستقیم و محدودی جهت سنجش ارتباط عملکرد کمیته حسابرسی با شاخص‌های گزارش‌گری مالی استفاده نموده‌اند و در این زمینه نیز اهمیت هر یک از شاخص‌های مختلف مورد در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مورد بررسی قرار نگرفته است. همچنین باباجانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود، با استفاده از روش فراترکیب چارچوبی جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی ارائه نموده‌اند، لیکن در پژوهش حاضر با استفاده از روش‌های علمی دلفی فازی و تصمیم‌گیری چندمعیاره، شاخص‌های ارائه شده مورد غربال‌گری توسط خبرگان پژوهش قرار گرفته و نیز اهمیت هر یک از شاخص‌ها با استفاده از نظرخواهی از خبرگان پژوهش ارائه شده است. با توجه به مطالب فوق‌الذکر، مسئله پژوهش حاضر این است که مدل مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی کدام است و اهمیت هر یک از ابعاد مختلف این مدل به چه صورت می‌باشد؟ همچنین شکاف بین وضعیت موجود با در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با مدل ایده آل به دست آمده در پژوهش به چه صورت می‌باشد؟

در ادامه ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش مطرح می‌شود و با بهره‌گیری از آن، سوالات و اهداف پژوهش ارائه می‌گردد. سپس روش‌های علمی مناسب در راستای دستیابی به اهداف پژوهش ارائه شده و یافته‌های به دست آمده در مراحل اجرای پژوهش بیان می‌گردد. در انتها نیز نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها و پیشنهادهای کاربردی پژوهش ارائه می‌گردد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

به نظر ماهیدین (۲۰۱۲)، اصلی‌ترین هدف تشکیل کمیته حسابرسی بهبود گزارش‌گری مالی و بهبود شفافیت بوده و ایشان یکی از وظایف اصلی کمیته حسابرسی را نظارت بر ارائه اطلاعات مالی در جهت اطمینان از قابلیت اتکا و دقیق بودن آن می‌داند. مطابق گزارش اسمیت (۲۰۰۳)، مهمترین نقش کمیته حسابرسی، ایجاد اطمینان از استقلال حسابرس مستقل و نظارت بر فعالیت‌های مدیریت شرکت می‌باشد. در ایران با توجه به منشور مصوب کمیته حسابرسی، هدف از تشکیل کمیته حسابرسی در شرکت‌ها، کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت مدیره و بهبود آن جهت کسب اطمینان معقول از کیفیت مطلوب گزارش‌گری مالی، اثربخشی فرآیند حسابرسی داخلی، اطمینان از مستقل بودن حسابرس مستقل و اثربخشی آن، تطبیق فعالیت‌های شرکت با قوانین و اطمینان از اثربخشی فعالیت‌های نظام راهبری شرکتی و کمیته‌ها و سایر اجزای آن می‌باشد (سازمان بورس و اوراق بهادار، ۱۳۹۱).

در آمریکا بر اساس قانون ساربنز آکسلی که در سال ۲۰۰۲ تصویب گردید، تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس آمریکا ملزم به رعایت مفاد این قانون می‌باشند. در بخش ۳۰۱ این قانون بیان گردیده در صورتی که شرکت‌های بورس آمریکا قوانین مربوط به حاکمیت شرکتی را رعایت ننمایند، از انتشار و مبادله اوراق بهادار آن‌ها جلوگیری می‌گردد، لیکن

در ایران قوانین مشخصی برای شرکت‌هایی که دستورالعمل حاکمیت شرکتی را رعایت نمایند، وجود ندارد. در این زمینه لازم به ذکر می‌باشد که سازمان بورس و اوراق بهادار ایران، ۳ دستورالعمل حاکمیت شرکتی، کنترل‌های داخلی و منشور کمیته حسابرسی را به تصویب رسانده است. در ماده ۴۴ دستورالعمل حاکمیت شرکتی بیان گردیده است در صورت عدم رعایت الزامات مقرر در این دستورالعمل، مطابق فصل سوم دستورالعمل‌های انضباطی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران و آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون «توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» و سایر قوانین و مقررات مرتبط، عمل خواهد شد. بر اساس فصل سوم دستورالعمل انضباطی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تنبیهات انضباطی همانند تذکر کتبی با درج در پرونده تا سلب صلاحیت از مدیران و لغو پذیرش ناشر در نظر گرفته شده است و در مواد ۲۳ الی ۳۵ این دستورالعمل مواردی که باعث در نظر گرفتن تنبیه انضباطی برای ناشر می‌شود را برشمرده است، لیکن در خصوص عدم رعایت منشور کمیته حسابرسی مواردی ارائه نشده و عمده موارد ارائه شده مربوط به عدم رعایت الزامات دستورالعمل اجرایی افشا اطلاعات می‌باشد. همچنین بر اساس دستورالعمل انضباطی ناشران پذیرفته شده در فرابورس ایران نیز همانند شرکت بورس تهران در زمینه عدم رعایت منشور کمیته حسابرسی تنبیهات انضباطی در نظر گرفته نشده است. لازم به ذکر می‌باشد بر اساس دستورالعمل اجرایی افشا اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، ملزم به ارائه اطلاعات مربوط به ترکیب کمیته حسابرسی و واحد حسابرسی داخلی نیز نمی‌باشند. از طرفی در منشور کمیته حسابرسی مصوب سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه شده که اکثر اعضای کمیته حسابرسی می‌بایست عضو مستقل از شرکت باشند و تعاریفی در این خصوص نیز ارائه شده است، و در تعاریف

ارائه شده در خصوص عضو مستقل، نحوه انتخاب اعضای مستقل توسط هیأت مدیره شرکت می‌باشد و هیأت مدیره با قضاوت خود می‌بایست عضو مستقل را انتخاب نماید. لیکن ضمانت اجرایی در این خصوص در نظر گرفته نشده است و به عنوان مثال در دستورالعمل-های مربوطه عواقب عدم رعایت این موضوع توسط کمیته حسابرسی یک شرکت ارائه نگردیده است.

در پژوهش حاضر با توجه به این موضوع که نتیجه پژوهش ارائه مدلی بر مبنای ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد می‌باشد، می‌توان آن را در دسته مدل‌های ارزیابی عملکرد استاندارد تقسیم بندی نمود و با توجه به اینکه جهت استفاده از این مدل از داده‌های مربوط به عملکرد گذشته کمیته حسابرسی در شرکت‌ها استفاده می‌گردد در دسته رویکردهای گذشته نگر تقسیم بندی می‌گردد. روش مورد استفاده جهت ارائه مدل ارزیابی عملکرد نیز روش چک لیست می‌باشد. همچنین با توجه به این موضوع که یکی از نقاط ضعف روش‌های گذشته نگر عدم مشخص بودن اهمیت ابعاد می‌باشد، در این پژوهش با استفاده از روش بهترین - بدترین سعی شده تا اهمیت ابعاد، مولفه و شاخص‌های ارزیابی عملکرد ارائه شده مشخص گردد. در تدوین مدل ارزیابی عملکرد با استفاده از روش چک لیست نیز از رویکردهای ویژگی‌های فردی و رفتاری استفاده می‌گردد. یکی از نقاط ضعف این روش عدم در نظر گرفتن نتایج مورد انتظار بوده و به عنوان مثال ممکن است یک کمیته حسابرسی با ارائه رفتار مورد انتظار و رعایت ویژگی‌های مورد انتظار نتواند به نتایج مطلوب دست یابد، لیکن نتایج مورد انتظار از فعالیت‌های کمیته حسابرسی همانند افزایش کیفیت گزارش‌گری مالی، بهبود اثربخشی حسابرسی مستقل و داخلی، رعایت قوانین و مقررات و ... اهدافی کیفی بوده و تحت تأثیر عوامل بسیار زیاد دیگری نیز می‌باشد و صرفاً عملکرد مناسب کمیته حسابرسی تضمین کننده کیفیت مطلوب گزارش‌گری مالی و یا رعایت مطلوب مقررات و قوانین نمی‌باشد. البته لازم به ذکر می‌باشد با توجه به اینکه در پژوهش

حاضر خروجی‌های کار کمیته حسابرسی که همان گزارش‌ها و صورت جلسات کمیته حسابرسی می‌باشد در شاخص‌های مختلف مد نظر قرار گرفته است، می‌توان بیان نمود که بعد کارایی عملکرد کمیته حسابرسی در شاخص‌ها در نظر گرفته شده است، لیکن دستیابی به اهداف غایی کمیته حسابرسی که در بالا ذکر گردید به دلیل متأثر بودن از عوامل متنوع و گوناگون در شاخص‌های ارزیابی عملکرد ارائه شده در نظر گرفته نشده است.

دیزورت و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهش خود به بررسی عوامل افزایش اثربخشی عملکرد کمیته حسابرسی پرداختند. در خصوص ترکیب اعضا، آن‌ها یافته‌اند که هر چه میزان استقلال اعضا بیشتر باشد، کیفیت حسابرسی مستقل افزایش می‌یابد، تعامل با حسابرسان داخلی بهبود می‌یابد و فشار بر روی حسابرسان مستقل از طرف صاحب کار (شرکت) کاهش می‌یابد. همچنین هر چه میزان تخصص اعضا افزایش یابد، اثربخشی کمیته حسابرسی در ابعاد تعامل با حسابرسان داخلی، کاهش مشکلات گزارش‌گری مالی و افزایش تعامل با حسابرسان مستقل نیز افزایش می‌یابد. لیائو و هسو (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی عضویت همزمان اعضای کمیته حسابرسی در کمیته حقوق و دستمزد و تأثیر آن بر اثربخشی حاکمیت شرکتی در شرکت‌های بورس آمریکا در بین سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ پرداختند. نتایج بررسی آن‌ها نشان داد که عضویت همزمان در کمیته حسابرسی و کمیته حقوق و دستمزد در شرکت‌هایی اتفاق افتاده که حاکمیت شرکتی ضعیف‌تر بوده است. قفران و اسلیوان (۲۰۱۷) در پژوهش خود به بررسی تأثیر تخصص اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی مستقل در شرکت‌های بورس انگلستان پرداختند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که تخصص اعضای کمیته حسابرسی با افزایش حق‌الزحمه حسابرسی مستقل ارتباط داشته و باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود. همچنین آن‌ها تخصص کمیته حسابرسی را به ۲ نوع تخصص مالی و غیر مالی تفکیک نمودند و به این نتیجه رسیدند که تخصص غیر مالی باعث افزایش حق‌الزحمه

و کیفیت حسابرسی مستقل می‌شود. بیلال و آلدن (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت سود به صورت فرا تحلیل به بررسی ۹۰ مقاله در این زمینه پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر این است که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت سود شده و در این خصوص تأثیر تخصص حسابداری بیشتر از سایر تخصص‌های مالی بوده است. در این رابطه کیفیت حاکمیت شرکتی، استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و قوانین ساربنز آکسلی به عنوان متغیر میانجی نقش ایفا می‌کنند. الحباسه و یکینی (۲۰۲۱) در پژوهش خود به بررسی تخصص در صنعت و تخصص در قوانین اعضای کمیته حسابرسی و همچنین تنوع جنسیتی در ترکیب کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی مستقل پرداختند. آن‌ها با جمع آوری ۱۰۵۳ مشاهده از شرکت‌های اردنی، به این نتیجه رسیدند که تخصص در صنعت اعضای کمیته حسابرسی باعث افزایش کیفیت حسابرسی مستقل شده، لیکن تنوع جنسیتی و تخصص در قوانین تأثیری بر کیفیت حسابرسی مستقل نداشته است.

تاری وردی و قادری (۱۳۹۶) در پژوهش خود به بررسی نقش تخصص مالی کمیته حسابرسی بر نگرش کوتاه مدت مدیران پرداخته و نگرش مدیران با استفاده از دستکاری در فروش کاهش در مخارج اختیاری پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر مدیریت سود تأثیر منفی دارد. حاجیها و آزادزاده (۱۳۹۸) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی پرداختند. آن‌ها از شاخص‌های اندازه و تخصص کمیته حسابرسی استفاده نموده و به این نتیجه رسیدند که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معنادار وجود دارد. پژوهش دیگری توسط حیدری نژاد، جمشیدی نوید و قنبری (۱۳۹۹) با عنوان عوامل موثر بر کیفیت کمیته حسابرسی انجام شده است. هدف این پژوهش

ارائه مدلی شامل شاخص‌های کلی جهت افزایش کیفیت کمیته حسابرسی همانند استقلال، تخصص، نقش نظارتی بر حسابرس مستقل، نقش نظارتی بر حسابرس داخلی و ... بوده و شاخص‌هایی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی ارائه نگردیده است. در واقع صرفاً عواملی که باعث افزایش کیفیت کار کمیته حسابرسی می‌شود در نظر گرفته شده و موثر بودن این عوامل در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و شاخص‌های مرتبط جهت اندازه‌گیری هر عامل ارائه نشده است. پژوهش دیگری توسط محمدی و جمشیدی‌نوید (۱۳۹۹) در زمینه عوامل موثر در کارایی کمیته‌های حسابرسی انجام شده که در آن عوامل برون سازمانی و محیطی و همچنین برخی از ویژگی‌های محدود کمیته حسابرسی که بر کارایی آن موثر می‌باشد با استفاده از روش فراترکیب مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع موضوع پژوهش ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی نبوده و صرفاً عواملی که بر کارایی آن موثر می‌باشد از پژوهش‌ها استخراج گردیده است. عبدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و جریان نقد آزاد پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی همانند تعداد، استقلال و تخصص مالی اعضا بر جریان نقد آزاد شرکت تأثیر مثبت معنادار داشته که این یافته‌ها مطابق با نظریه هزینه معاملات می‌باشد. پژوهش دیگری توسط علی حسینی و همکاران (۱۴۰۱) در رابطه با الگوی ارتقای کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی با استفاده از روش زمینه بنیان صورت پذیرفته و بر اساس نتایج این پژوهش کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی تحت تأثیر شرایط علی فردی، کمیته و شرکت بوده و شرایط زمینه‌ای همانند ساختار اقتصادی کشور، ویژگی‌های فرهنگی جامعه و محیط حسابداری کشور بر آن تأثیرگذار می‌باشد. باباجانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به ارائه چارچوبی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب پرداختند. نتایج پژوهش آنها مدلی شامل ۳ بعد، ۱۵ مولفه و ۹۵ شاخص

برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی می‌باشد. تفاوت پژوهش حاضر با این پژوهش این است که در پژوهش حاضر با استفاده از روش پژوهش علمی، شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی توسط خبرگان پژوهش غربال شده و اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی نیز با استفاده از روش BWM ارائه شده است. همچنین شکاف بین وضعیت موجود در ارزیابی عملکرد و مدل به دست آمده در پژوهش با استفاده از پرسشنامه دیگری از خبرگان پژوهش پرسش شده و مورد بررسی قرار گرفته است. معروف‌خانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به ارائه مدلی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی پرداخته‌اند. تفاوت پژوهش حاضر با این پژوهش اولاً در مدل ارائه شده در پژوهش حاضر بوده که شامل ۱۵ مولفه و ۹۵ شاخص می‌باشد، لیکن در پژوهش مذکور ۸ بعد اصلی و ۶۳ شاخص ارائه شده است. مولفه‌ها و شاخص‌های ارائه شده در پژوهش حاضر مختصات دقیق‌تر و کامل‌تری از عملکرد کمیته حسابرسی را ارائه می‌دهد. همچنین در مدل نهایی پژوهش وزن هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها ارائه گردیده است و وزن هر شاخص در عملکرد کمیته حسابرسی تبیین شده است. از طرفی شکاف بین وضعیت موجود و مدل به دست آمده در پژوهش نیز با استفاده از روش شکاف‌فازی و پرسش از خبرگان پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع روش انجام پژوهش شامل ۳ مرحله پرسشنامه بوده که باعث افزایش قابلیت اتکا نتایج و یافته‌های پژوهش شده و نیز از زوایای مختلف به موضوع ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی پرداخته شده است.

روش شناسی پژوهش

جهت انجام پژوهش، ابتدا اهداف و پرسش‌های پژوهش به شرح ذیل مشخص می‌گردد:

اهداف پژوهش:

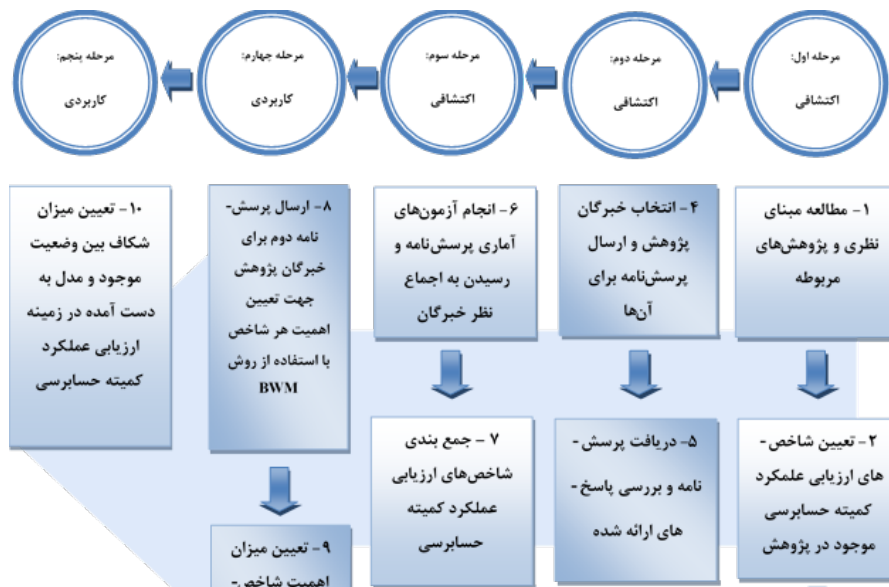
- یافتن مدل مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مشخص نمودن ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی
- تعیین شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به دست آمده در پژوهش

سوالات پژوهش:

- ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های مناسب برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی کدام است؟
- اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی چگونه است؟
- شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به دست آمده در پژوهش چگونه است؟

در راستای پاسخ به سوالات پژوهش از روش پژوهش کمی استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا جهت استخراج شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از ادبیات پژوهش از روش فراترکیب استفاده شده است. در مرحله بعد جهت غربالگری شاخص‌ها با استفاده از روش دلفی فازی، از نظرات خبرگان پژوهش استفاده شده است. همچنین جهت تعیین وزن ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها با استفاده از روش بهترین بدترین (BWM) که جز روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره می‌باشد، از نظرات خبرگان پژوهش استفاده شد. در نهایت نیز جهت تعیین شکاف بین وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی و مدل به دست آمده در پژوهش، از روش شکاف فازی استفاده شد. در نمودار شماره ۱ مراحل اجرای پژوهش ارائه گردیده است:

نمودار ۱. مراحل اجرای روش

در مرحله اول جهت اجرای روش دلفی فازی از طیف فازی مثلثی لیکرت ۷ درجه به شرح ذیل استفاده شده است:

جدول ۱. طیف اعداد فازی در خصوص سوالات با ۷ پاسخ و یا لیکرت ۷ درجه

کاملاً بااهمیت	خیلی بااهمیت	بااهمیت	متوسط	بااهمیت	خیلی بااهمیت	کاملاً بااهمیت
(0, 0, 0.1)	(0, 0.1, 0.3)	(0.1, 0.3, 0.5)	(0.3, 0.5, 0.75)	(0.5, 0.75, 0.9)	(0.75, 0.9, 1)	(0.9, 1, 1)

همچنین جهت تجمع دیدگاه خبرگان از روش میانگین استفاده شده است:

$$F_{AVE} = \frac{\sum l}{n} \cdot \frac{\sum m}{n} \cdot \frac{\sum u}{n}$$

همچنین جهت فازی زدایی مقادیر به دست آمده از روش ذیل استفاده شده است:

$$F_{ave} = (L, M, U)$$

$$x_m^1 = \frac{L+M+U}{3}; x_m^2 = \frac{L+2M+U}{4}; x_m^3 = \frac{L+4M+U}{6}$$

$$\text{Crisp number} = Z^* = \max(x_{max}^1, x_{max}^2, x_{max}^3)$$

در فرمول فوق، عدد قطعی برابر بزرگترین مقدار χ_{max}^i می‌باشد (Bojadziev & Bojadziev, 2007). همچنین برای رد یا تأیید شاخص‌ها از آستانه تحمل ۰,۷ استفاده شده است.

در مرحله دوم پژوهش جهت تعیین اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره بهترین-بدترین استفاده شده است. در صورتی که ما n معیار داشته باشیم و در نظر داشته باشیم که بین آن‌ها به صورت زوجی مقایسه انجام دهیم، می‌توانیم ماتریسی با n سطر و n ستون به صورت ذیل تشکیل دهیم. در این ماتریس هر درایه به صورت a_{ij} عملکرد نسبی معیار i به معیار j را نشان می‌دهد:

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix}$$

ر این رابطه $a_{ij}=1$ این موضوع را نشان می‌دهد که معیارهای i و j دارای اولویت یکسانی نسبت به یکدیگر می‌باشند. در صورتی که $a_{ij} > 1$ باشد نشان می‌دهد که معیار i نسبت به معیار j از اولویت برخوردار است. $a_{ij}=9$ بیانگر اهمیت بالا (مطلق) معیار i نسبت به j است. اهمیت i نسبت به j با a_{ji} نشان داده می‌شود. در خصوص این موضوع که ماتریس A یک ماتریس متقابل بتواند باشد، لازم است در رابطه با تمام i و j ها تساوی‌های $a_{ij}=1/a_{ji}$ و $a_{ii}=1$ برقرار باشد. با در نظر گرفتن این موضوع که ماتریس مورد نظر یک ماتریس متقابل باشد، جهت دستیابی به ماتریس A کافی است تعداد $\frac{n-1}{2}$ مقایسه زوجی در نظر بگیریم. حال مقایسه‌های زوجی زمانی سازگار خواهد بود که داشته باشیم:

$$a_{ik} * a_{kj} = a_{ij}, \forall i, j$$

روش اجرایی در تحلیل بهترین-بدترین شامل مراحل ذیل می‌باشد:

الف) تعیین مجموعه معیارها: در این مرحله معیارهای C_1, C_2, \dots, C_n را برای تعیین وزن یا تصمیم‌گیری در نظر می‌گیریم.

ب) تعیین بهترین و بدترین معیار. در این مرحله فرم تصمیم گیرنده صرفاً بهترین معیار و بدترین معیار را مشخص نموده و مقایسه‌ای در رابطه با سایر معیارها انجام نمی‌دهد.

پ) در این مرحله فرد تصمیم گیرنده، میزان اولویت بهترین معیار را نسبت به سایر معیارها با استفاده از درج اعداد ۱ تا ۹ مشخص می‌نماید. نتایج مقایسه‌های انجام شده بدین صورت خواهد بود:

$$AB = (a_{B1}, a_{B2}, \dots, a_{Bn})$$

که در این مجموعه a_{BJ} بیانگر اولویت معیار B نسبت به معیار J خواهد بود. بدیهی است که $a_{BB} = 1$.

ت) در این مرحله فرد تصمیم گیرنده، میزان اولویت سایر معیارها را نسبت به بدترین معیار با استفاده از درج اعداد ۱ تا ۹ مشخص می‌نماید. نتایج مقایسه‌های انجام شده بدین صورت خواهد بود:

$$AW = (a_{W1}, a_{W2}, \dots, a_{Wn})$$

که در این مجموعه a_{JW} بیانگر اولویت معیار J نسبت به معیار W خواهد بود. بدیهی است که $a_{WW} = 1$.

ث) یافتن وزن‌های بهینه $(W_1^*, W_2^*, \dots, W_n^*)$: در خصوص هر معیار یک وزن بهینه یگانه وجود دارد بطوری که برای هر جفت از W_B/W_J و W_J/W_W خواهیم داشت:

$$\frac{W_j}{W_w} = a_{jw}, \quad \frac{W_b}{W_j} = a_{bj}$$

جهت در نظر گرفتن شرط‌های فوق برای همه‌ها، می‌بایست راه حلی پیدا کرد. با در نظر گرفتن این موضوع که وزن‌ها مثبت و یا صفر و جمع پذیر هستند، مسأله مورد نظر بدین صورت خواهد بود:

$$\min \max_j \left\{ \left| \frac{w_B}{w_j} - a_{Bj} \right|, \left| \frac{w_j}{w_W} - a_{jW} \right| \right\}$$

s.t.

$$\sum_j w_j = 1$$

$$w_j \geq 0, \text{ for all } j$$

حال این مسئله را می‌توانیم به مسئله ذیل تبدیل کنیم:

$$\min \xi$$

s.t.

$$\left| \frac{w_B}{w_j} - a_{Bj} \right| \leq \xi, \text{ for all } j$$

$$\left| \frac{w_j}{w_W} - a_{jW} \right| \leq \xi, \text{ for all } j$$

$$\sum_j w_j = 1$$

$$w_j \geq 0, \text{ for all } j$$

با حل مساله فوق، مقدار وزن‌های بهینه به دست خواهد آمد (Rezaei, 2015).

در مرحله سوم می‌بایست وضعیت موجود در زمینه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با وضعیت ایده‌آل مقایسه شود. بدین منظور پرسشنامه مرحله سوم پژوهش جهت ارزیابی وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، پس از نهایی شدن شاخص‌ها ارائه شده و نظارت جمع‌آوری شده است. سپس با استفاده از انجام محاسبات فازی، تفاضل میانگین فازی وضعیت موجود و میانگین فازی نظرات خبرگان پژوهش در مرحله اول محاسبه می‌گردد. اگر اعداد P1 و P2 دو عدد فازی مثلی به شرح ذیل باشد، آنگاه تفاضل فازی این دو عدد (شکاف فازی) بدین صورت محاسبه می‌گردد:

$$P1 = (l1, m1, u1)$$

$$P2 = (l2, m2, u2)$$

$$G(P1, P2) = \sqrt{\frac{1}{3} \{ (l1 - l2)^2 + (m1 - m2)^2 + (u1 - u2)^2 \}}$$

یافته‌های پژوهش

الف) نتایج حاصل از اجرای روش دلفی فازی جهت تعیین مدل ارزیابی

عملکرد:

با مطالعه منابع نظری پژوهش، ۹۶ شاخص جهت ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مشخص گردید که شاخص‌های مذکور با استفاده از مبانی نظری در ۳ بعد و ۱۵ مولفه طبقه‌بندی شدند. در گام بعد جهت بررسی شاخص‌ها توسط خبرگان پژوهش ابتدا با ۱۰ نفر از خبرگان مصاحبه انجام پذیرفت. معیار انتخاب خبرگان پژوهش در مرحله مصاحبه و نیز مراحل مربوط به توزیع پرسشنامه در جدول شماره ۲ ارائه گردیده است:

جدول ۲. کاربرد منابع دانش پژوهش

ادبیات مربوطه	سازمان‌ها و منابع	رشته‌ها و مهارت‌ها
مدیران مؤسسات حسابرسی و سازمان بورس و اوراق بهادار با سابقه تعامل با کمیته‌های حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد	جامعه حسابداران رسمی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار	انجمن‌های تخصصی
مدیران مالی شرکت‌های بورسی با سابقه تعامل با کمیته حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد، مدیران حسابرسی داخلی شرکت‌های بورسی با سابقه تعامل با کمیته حسابرسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد، اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد	مدیران مالی و حسابرسی داخلی شرکت‌های بورسی، اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی	متخصصین حرفه‌ای در زمینه حسابداری و حسابرسی
اعضای کمیته حسابرسی فاقد تخصص مالی و متخصص در امر ارزیابی عملکرد و اعضای هیأت مدیره شرکت‌های بورسی متخصص در امر ارزیابی عملکرد	اعضای کمیته حسابرسی شرکت‌های بورسی و اعضای هیأت مدیره شرکت‌های بورسی	متخصصین حرفه‌ای عملیاتی

با توجه به حجم بالای افراد فوق‌الذکر به عنوان جامعه پژوهش، از نمونه‌گیری اعضای جامعه برای انجام پژوهش استفاده می‌گردد. با توجه به اینکه اسامی برخی از افراد جامعه آماری شرح داده شده در فوق، در اختیار نیست، باید از میان افراد در دسترس نمونه موردنظر انتخاب گردند. روش منتخب نمونه‌گیری در پژوهش حاضر، روش گلوله برفی بوده و افراد مختلف از طریق ارتباط با سایر افراد انتخاب شده‌اند. نمونه اولیه نیز از طریق جستجو در جامعه پژوهش و با در نظر گرفتن تخصص آن‌ها و به صورت قضاوتی هدفمند انتخاب شده است (حریری، ۱۳۸۵).

در مصاحبه‌های انجام شده در خصوص ۶ شاخص اصلاح نگاشتی و محتوایی جهت تطبیق با شرایط فعلی محیط اقتصادی کشور صورت پذیرفت. در رابطه با یک شاخص نیز مولفه آن تغییر یافت. در خصوص ۷ شاخص موضوعاتی به عناوین شاخص‌ها اضافه گردید تا مفهوم شاخص‌ها به صورت مناسب‌تری بیان گردد. یک شاخص نیز به سبب عدم وجود ساختار قانونی شاخص مد نظر در ایران حذف گردید. در گام بعدی ۹۵ شاخص نهایی شده جهت غربالگری به ۵۶ نفر از خبرگان پژوهش ارائه گردید که با استفاده از روش دلفی فازی پاسخ‌های داده شده توسط خبرگان پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. با محاسبه میانگین فازی اعداد و سپس فازی زدایی آن‌ها، شاخص‌هایی که عدد فازی زدایی شده آن‌ها کمتر از ۰,۷ بوده حذف شدند. در جدول شماره ۳ ابعاد، مولفه‌ها و تعداد شاخص‌های هر مولفه مستخرج از مبانی نظری پژوهش ارائه گردیده است:

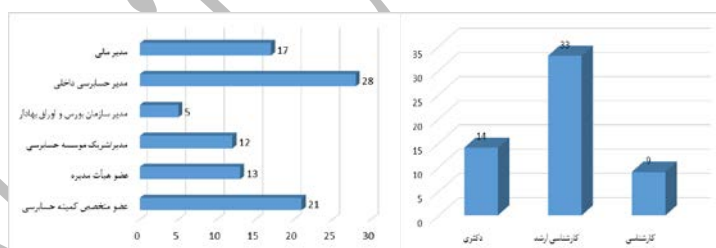
جدول ۳. چارچوب اولیه ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی

تعداد شاخص	مؤلفه	ابعاد
۶	استقلال اعضای کمیته حسابرسی	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
۸	تخصص اعضای کمیته حسابرسی	
۳	تعداد اعضای کمیته حسابرسی	
۱۰	توانایی اعضای کمیته حسابرسی	
۶	توانایی رئیس کمیته حسابرسی	
۳۳	جمع تعداد شاخص‌های ترکیب کمیته حسابرسی	
۸	تعامل با حسابرس داخلی و نظارت بر فعالیت آن	وظایف کمیته حسابرسی
۶	تعامل با حسابرس مستقل و نظارت بر فعالیت آن	
۷	نظارت بر گزارش‌گری مالی و غیر مالی و شناخت نسبت به کسب و کار	
۵	نظارت بر اثربخشی کنترل‌های داخلی و سیستم‌های مدیریت ریسک	
۴	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب	
۳۰	جمع تعداد شاخص‌های وظایف کمیته حسابرسی	
۵	ارتباط با هیأت مدیره	فرآیندهای کاری و گزارش-
۶	ارتباط با سهام داران	گری کمیته حسابرسی

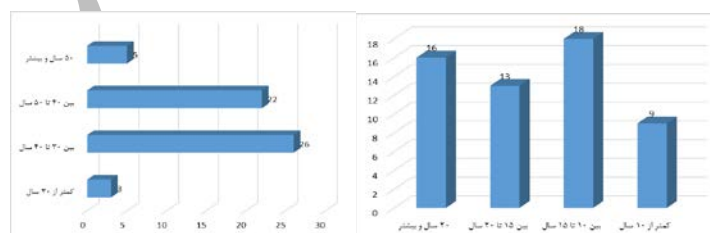
تعداد شاخص	مؤلفه	ابعاد
۹	جلسات کمیته حسابرسی	
۷	منابع کمیته حسابرسی	
۵	منشور کمیته حسابرسی	
۳۲	جمع تعداد شاخص‌های فرآیندهای کاری و گزارش‌گیری کمیته حسابرسی	
۹۵	جمع کل شاخص‌های یافت شده برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی	

در نمودار شماره ۲ مشخصات خبرگان پژوهش که در مرحله اول توزیع پرسشنامه شرکت کرده‌اند (۵۶ نفر) ارائه شده است:

نمودار ۲. تحلیل آماری مشخصات خبرگان پژوهش

پراکندگی تحصیلات خبرگان پژوهش پراکندگی سوابق حرفه‌ای خبرگان پژوهش

پراکندگی میزان تجربه کاری خبرگان پژوهش پراکندگی سن خبرگان پژوهش

در جدول شماره ۴ مقادیر میانگین فازی نظرات خبرگان پژوهش و مقادیر فازی زدایی شده ارائه شده است. با در نظر گرفتن معیار ۰,۷ برای رد شدن شاخص‌ها توسط خبرگان، تعداد ۱۷ شاخص رد شده و الباقی شاخص‌ها (۷۸ شاخص) مورد تأیید خبرگان پژوهش قرار گرفت:

جدول ۴. نتایج حاصل از اجرای روش دلفی فازی جهت غربالگری شاخص‌ها؛ منبع: یافته‌های

پژوهش

ردیف	شاخص	وضعیت	مقدار فازی زدایی شده	L+4M+U/6	L+2M+U/4	L+M+U/3	میانگین فازی		
							L	M	U
1	فقدان هر گونه ارتباط خانوادگی، تجاری، بانکی، مشاوره ای، قانونی و صنعتی در حال حاضر و یا ۳ سال گذشته با شرکتي که عضو کمیته حسابرسی آن می باشد.	تایید	0.768	0.768	0.763	0.757	0.856	0.779	0.636
2	عدم دریافت حق الزحمه از شرکت و یا اعضای مربوط به شرکت به جز حق الزحمه مربوط به کمیته حسابرسی	تایید	0.770	0.770	0.764	0.758	0.854	0.782	0.638
3	فقدان ارتباط خانوادگی و کاری با هر یک اعضای موسسه حسابرسی شرکت در ۳ سال گذشته	تایید	0.704	0.704	0.699	0.695	0.810	0.713	0.561
4	عدم اشتغال در شرکت های زیر مجموعه و یا شرکت مادر	رد	0.688	0.688	0.684	0.679	0.788	0.697	0.552
5	عدم داشتن جایگاهی همانند شریک، سهام دار عمده یا مدیر اجرایی در شرکتي که از شرکت اصلی در ۳ سال گذشته دریافت های منابع مالی عمده داشته یا شرکتي که توسط شرکت اصلی ایجاد شده است.	تایید	0.731	0.731	0.726	0.721	0.825	0.740	0.598
6	نسبت تعداد اعضای مستقل در کمیته حسابرسی به کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی	تایید	0.749	0.749	0.744	0.739	0.847	0.758	0.613
7	وجود حداقل ۱ عضو متخصص در امور حسابداری و موضوعات مربوطه در کمیته حسابرسی (دارای مدرک حرفه ای حسابداری و حسابرسی یا سابقه کار در بالاترین سمت های امور حسابداری و حسابرسی)	تایید	0.831	0.831	0.825	0.818	0.884	0.844	0.728
8	داشتن توانایی پرسیدن سوال های مناسب در راستای فهم کامل بودن و دقیق بودن صورت های مالی توسط اعضای کمیته حسابرسی	تایید	0.813	0.813	0.807	0.801	0.878	0.825	0.702
9	داشتن دانش مالی توسط اعضای کمیته حسابرسی جهت فهم صورت های مالی	تایید	0.804	0.804	0.798	0.792	0.873	0.817	0.685

0.628	0.776	0.861	0.755	0.760	0.765	0.765	تایید	نسبت تعداد اعضای دارای تخصص مالی در کمیته حسابرسی به کل تعداد اعضای کمیته حسابرسی	10
0.690	0.818	0.874	0.794	0.800	0.806	0.806	تایید	داشتن تجربه کافی در زمینه کنترل های داخلی و گزارش گری آن توسط اعضای کمیته حسابرسی	11
0.653	0.794	0.869	0.772	0.777	0.783	0.783	تایید	داشتن شناخت و فهم نسبت به عملکردهای کمیته حسابرسی توسط اعضای کمیته حسابرسی	12
0.503	0.677	0.799	0.660	0.664	0.668	0.668	رد	داشتن سابقه فعالیت به عنوان عضو کمیته حسابرسی در شرکت های دیگر	13
0.688	0.811	0.868	0.789	0.794	0.800	0.800	تایید	وجود متخصص در کمیته حسابرسی در رابطه با صنعتی که شرکت در آن فعالیت می نماید	14
0.619	0.764	0.849	0.744	0.749	0.754	0.754	تایید	وجود حداقل ۳ عضو در کمیته حسابرسی	15
0.371	0.550	0.713	0.544	0.546	0.547	0.547	رد	افزایش داوطلبانه تعداد اعضای کمیته حسابرسی در سال جاری نسبت به سال گذشته	16
0.494	0.674	0.803	0.657	0.661	0.665	0.665	رد	تعداد اعضای کمیته حسابرسی	17
0.683	0.815	0.877	0.792	0.798	0.803	0.803	تایید	وجود برنامه های مدون جهت به روز نمودن اطلاعات اعضای کمیته حسابرسی در زمینه اصول گزارش گری، استانداردهای حسابداری و حسابرسی و قوانین کسب و کار	18
0.668	0.805	0.875	0.783	0.788	0.794	0.794	تایید	وجود برنامه های مدون جهت به روز نمودن اطلاعات اعضای کمیته حسابرسی در زمینه ماهیت کسب و کار، انواع فعالیت های شرکت و ریسک های موجود در کسب و کار شرکت	19
0.575	0.734	0.830	0.713	0.718	0.724	0.724	تایید	توانایی پرسش سوالات مهم و سخت گیرانه در جلسات کمیته و سخت گیری در خصوص کیفیت پاسخ های ارائه شده	20
0.581	0.744	0.841	0.722	0.727	0.733	0.733	تایید	توانایی کسب اطلاعات لازم توسط اعضای کمیته در خارج از جلسات رسمی با حسابرس مستقل، حسابرس داخلی و سایر افراد	21
0.703	0.828	0.880	0.804	0.810	0.816	0.816	تایید	شناخت اعضای کمیته حسابرسی نسبت به کسب و کار شرکت	22
0.657	0.793	0.865	0.772	0.777	0.782	0.782	تایید	تعهد زمانی اعضای کمیته نسبت به فعالیت های کمیته حسابرسی (اختصاص وقت کافی)	23
0.211	0.345	0.503	0.353	0.351	0.349	0.353	رد	وجود تنوع جنسیتی در ترکیب کمیته حسابرسی	24
0.384	0.562	0.715	0.554	0.556	0.558	0.558	رد	عضویت همزمان در سایر کمیته های نظارتی هیأت مدیره	25

0.461	0.629	0.757	0.615	0.619	0.622	0.622	رد	میزان شهرت اعضای کمیته حسابداری در راستای داشتن تعهد به حرفه (دارای سابقه طولانی مدت در سمت های مدیریتی، عضویت در جوامع رسمی و داشتن سابقه عضویت در کمیته حسابداری شرکت های مختلف)	26
0.461	0.642	0.779	0.627	0.631	0.635	0.635	رد	توانایی تطبیق عملکرد توسط اعضا با انتظارات عمومی جامعه از کمیته حسابداری	27
0.646	0.785	0.863	0.765	0.770	0.775	0.775	تایید	همکاری رئیس کمیته حسابداری با سایر اعضای کمیته حسابداری و تصمیم گیری جمعی	28
0.616	0.757	0.843	0.739	0.743	0.748	0.748	تایید	توانایی رئیس کمیته حسابداری در ایجاد فضایی جهت پرسش سوال های مهم و سخت گیرانه از مدیریت و سایر افراد در جلسات کمیته حسابداری	29
0.638	0.782	0.863	0.761	0.766	0.771	0.771	تایید	توانایی رئیس کمیته حسابداری در مدیریت دستور کار جلسات و ایجاد فرصت کافی برای هر یک از اعضای کمیته حسابداری	30
0.696	0.824	0.877	0.799	0.805	0.812	0.812	تایید	آگاهی رئیس کمیته نسبت به ابعاد گزارش گری مالی، مدیریت ریسک، کیفیت حسابداری و کنترل های داخلی	31
0.624	0.777	0.856	0.752	0.758	0.765	0.765	تایید	توانایی رئیس کمیته حسابداری در حفظ ارتباط با حسابرس مستقل و داخلی	32
0.588	0.750	0.844	0.727	0.733	0.739	0.739	تایید	آشنایی کامل با فرهنگ سازمانی شرکت و شناخت کافی نسبت به سایر اعضای کمیته حسابداری	33
0.506	0.655	0.764	0.642	0.645	0.649	0.649	رد	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در خصوص اینکه صورت های مالی شرکت با توجه به نظرات حسابرس مستقل و مدیریت در انطباق با استانداردهای حسابداری پذیرفته شده تهیه شده است یا خیر؟	34
0.480	0.657	0.788	0.642	0.646	0.650	0.650	رد	تکراری نبودن اطلاعات مندرج در گزارش کمیته حسابداری نسبت به گزارش های مالی سالانه	35
0.498	0.662	0.782	0.647	0.651	0.654	0.654	رد	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در خصوص وظایف و عملکرد کمیته حسابداری بر اساس الزامات منشور کمیته حسابداری	36
0.483	0.652	0.770	0.635	0.639	0.643	0.643	رد	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در زمینه رعایت موارد مورد نظر در ترکیب اعضای کمیته حسابداری	37
0.521	0.682	0.794	0.665	0.670	0.674	0.674	رد	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در زمینه نتایج حاصل از بررسی اثربخشی حسابرس داخلی و میزان تخصص، تجربه و کیفیت حسابداری داخلی	38

0.532	0.693	0.803	0.676	0.680	0.684	0.684	رد	ارائه گزارش به مجمع سهام داران در خصوص نتایج حاصل از بررسی اثربخشی و استقلال حسابرس مستقل و دلایل عزل یا انتخاب مجدد وی	39
0.614	0.771	0.854	0.746	0.752	0.758	0.758	تایید	تدوین و ارائه گزارش فعالیت سالانه کمیته حسابرسی حداقل شامل معرفی اعضا و سوابق آن ها، اهم وظایف و فعالیت های انجام شده و میزان رعایت الزامات منشور کمیته حسابرسی	40
0.608	0.757	0.849	0.738	0.743	0.748	0.748	تایید	مشخص نمودن منابع مورد نیاز توسط کمیته حسابرسی و درخواست آن از هیأت مدیره و تأیید آن توسط هیأت مدیره	41
0.653	0.796	0.868	0.772	0.778	0.784	0.784	تایید	وجود فرآیند ارزیابی اثربخشی کمیته حسابرسی توسط هیأت مدیره	42
0.671	0.807	0.875	0.784	0.790	0.796	0.796	تایید	ارائه گزارش های دوره ای به هیأت مدیره در خصوص کیفیت گزارش های مالی، نظرات حسابرس مستقل و تطبیق فعالیت های شرکت با قوانین و مقررات	43
0.641	0.784	0.866	0.764	0.769	0.774	0.774	تایید	ارائه گزارش های دوره ای به هیأت مدیره در خصوص عملکرد و استقلال حسابرس مستقل و عملکرد حسابرس داخلی	44
0.642	0.781	0.859	0.761	0.766	0.771	0.771	تایید	تشکیل جلسه با حسابرس داخلی، حسابرس مستقل و اعضای کمیته ریسک بدون حضور مدیریت	45
0.704	0.829	0.882	0.805	0.811	0.817	0.817	تایید	درصد مشارکت اعضای کمیته حسابرسی در جلسات کمیته حسابرسی	46
0.548	0.712	0.824	0.695	0.699	0.703	0.703	تایید	میزان مشارکت حسابرس مستقل و داخلی در جلسات کمیته حسابرسی	47
0.607	0.741	0.827	0.725	0.729	0.733	0.733	تایید	میزان مشارکت مدیران ارشد و عملیاتی شرکت در جلسات کمیته حسابرسی	48
0.588	0.743	0.841	0.724	0.729	0.733	0.733	تایید	تعداد جلسات کمیته حسابرسی برگزار شده در سال	49
0.645	0.785	0.860	0.763	0.769	0.774	0.774	تایید	برنامه ریزی مناسب برگزاری جلسات کمیته حسابرسی در زمان های مهم در سال (در زمان تکمیل کار حسابرس مستقل، جلسات هیأت مدیره و ...)	50
0.651	0.788	0.863	0.768	0.773	0.778	0.778	تایید	زمان بندی مناسب هر جلسه به گونه ای که به اندازه کافی، موضوعات مورد بحث، استدلال، بررسی و نتیجه گیری شود	51
0.649	0.795	0.864	0.769	0.776	0.782	0.782	تایید	وجود دستور جلسه برای هر جلسه کمیته حسابرسی به صورت مکتوب	52

0.676	0.807	0.870	0.784	0.790	0.796	0.796	تایید	ارائه مدارک و مستندات و اطلاعات لازم قبل از جلسات کمیته حسابرسی به اعضا	53
0.315	0.471	0.626	0.471	0.471	0.471	0.471	رد	تخصیص سهام شرکت به اعضای کمیته حسابرسی تا میزانی که استقلال آن ها از بین نرود	54
0.529	0.691	0.805	0.675	0.679	0.683	0.683	رد	اختیار استفاده از مشاوران برون سازمانی و وجود منابع کافی در این خصوص	55
0.600	0.750	0.845	0.732	0.736	0.741	0.741	تایید	کافی بودن حق الزحمه اعضای کمیته حسابرسی	56
0.661	0.796	0.870	0.776	0.781	0.786	0.786	تایید	دسترسی به اطلاعات با کیفیت، کامل، دقیق و در زمان مناسب و وجود افرادی در سازمان جهت کمک به فعالیت های کمیته حسابرسی	57
0.624	0.774	0.857	0.752	0.757	0.763	0.763	تایید	وجود برنامه زمانی برای جلسات و وظایف سالیانه و ارائه به اعضای کمیته حسابرسی قبل از شروع سال جهت کمک به برنامه ریزی فعالیت ها توسط اعضای کمیته حسابرسی	58
0.613	0.763	0.850	0.742	0.747	0.752	0.752	تایید	وجود قوانین مشخص در خصوص عملکردهای کمیته حسابرسی در استانداردهای حاکمیت شرکتی	59
0.596	0.746	0.837	0.726	0.731	0.736	0.736	تایید	وجود فرهنگ سازمانی در خصوص انتقال برخی از وظایف مدیریت به کمیته حسابرسی همانند تطبیق فعالیت شرکت با قوانین و مقررات و وجود منشور اخلاقی سازمانی	60
0.668	0.804	0.871	0.781	0.786	0.792	0.792	تایید	وجود دستورالعمل رسمی تشکیل کمیته حسابرسی و وجود شرح وظایف و اختیارات مشخص مصوب هیأت مدیره شرکت (منشور کمیته حسابرسی)	61
0.614	0.763	0.852	0.743	0.748	0.753	0.753	تایید	بررسی مناسب بودن منشور کمیته حسابرسی به صورت سالیانه	62
0.576	0.732	0.832	0.713	0.718	0.723	0.723	تایید	تأکید بر دریافت گزارش های دوره ای از اشخاص مختلف در منشور کمیته حسابرسی	63
0.588	0.742	0.843	0.724	0.729	0.733	0.733	تایید	تصریح اختیار ارزیابی کار حسابرس مستقل توسط کمیته حسابرسی در منشور کمیته حسابرسی	64
0.571	0.730	0.837	0.713	0.717	0.722	0.722	تایید	تصریح پیشنهاد عزل، نصب و یا انتخاب مجدد حسابرس مستقل توسط کمیته حسابرسی در منشور کمیته حسابرسی	65
0.695	0.821	0.876	0.797	0.803	0.809	0.809	تایید	داشتن ارتباط با مدیر حسابرسی داخلی، بررسی موضوعات ارائه شده توسط واحد حسابرسی داخلی و پیگیری جهت رفع نکات مورد نظر	66
0.685	0.814	0.874	0.791	0.797	0.803	0.803	تایید	ارسال گزارش های حسابرسی داخلی به هیأت مدیره شرکت حسب ضرورت همانند گزارش های مربوط به مدیریت ریسک و کنترل های داخلی	67

0.704	0.826	0.879	0.803	0.809	0.814	0.814	تایید	ارزیابی اثربخشی فعالیت های کنترلی موجود در صورت نبود واحد حسابرسی داخلی و کسب اطمینان معقول نسبت به اثربخشی فعالیت های کنترلی موجود	68
0.682	0.813	0.874	0.790	0.795	0.801	0.801	تایید	بررسی استقلال و هدف مندی حسابرس داخلی در عمل و مطابقت با منشور تشکیل واحد حسابرسی داخلی	69
0.699	0.826	0.877	0.801	0.807	0.813	0.813	تایید	بررسی صلاحیت و توانایی های مدیر و همکاران واحد حسابرسی داخلی	70
0.669	0.804	0.874	0.782	0.788	0.793	0.793	تایید	نظارت و بررسی اثربخشی و عملکرد صحیح حسابرسی داخلی طبق ضوابط و مقررات	71
0.639	0.779	0.855	0.758	0.763	0.769	0.769	تایید	داشتن اختیار پیشنهاد به هیئت مدیره برای انتصاب، برکناری و تعیین حقوق و مزایا و پاداش مدیر حسابرسی داخلی توسط کمیته حسابرسی	72
0.669	0.804	0.874	0.782	0.788	0.793	0.793	تایید	بررسی و ارسال برنامه سالانه واحد حسابرسی داخلی و کفایت منابع مورد نیاز آن به هیأت مدیره جهت تصویب	73
0.552	0.711	0.819	0.694	0.698	0.702	0.702	تایید	ارائه پیشنهاد در خصوص انتخاب، عزل و نصب حسابرس مستقل و تعیین حق الزحمه وی توسط کمیته حسابرسی	74
0.567	0.727	0.829	0.707	0.712	0.717	0.717	تایید	بررسی برنامه سالیانه حسابرس مستقل و مناسب بودن پوشش آن در زمینه تغییرات کسب و کار، ریسک های جدید تجاری و ...	75
0.577	0.735	0.831	0.714	0.719	0.725	0.725	تایید	پایش استقلال حسابرس مستقل و عدم تضاد منافع بالقوه آن با توجه به آیین رفتار حرفه ای حاکم بر حسابرس مستقل -	76
0.520	0.686	0.799	0.668	0.673	0.677	0.677	رد	وجود استراتژی مشخص در زمینه اخذ خدمات غیرحسابرسی از موسسه حسابرسی با توجه به قوانین و مقررات --	77
0.607	0.756	0.839	0.734	0.740	0.745	0.745	تایید	ارزیابی یافته های حسابرس مستقل در جریان کار حسابرسی و درخواست از مدیریت جهت ارائه توضیح و مرتفع نمودن موارد --	78
0.604	0.757	0.846	0.736	0.741	0.746	0.746	تایید	امکان برقراری ارتباط آزاد و کامل حسابرس مستقل با کمیته حسابرسی	79
0.699	0.822	0.883	0.801	0.807	0.812	0.812	تایید	دسترسی به اطلاعات مربوط به ریسک های قانونی شرکت توسط کمیته حسابرسی	80
0.686	0.814	0.878	0.793	0.798	0.803	0.803	تایید	بررسی فرآیندهای مربوط به ارزیابی و مدیریت ریسک توسط کمیته حسابرسی	81

0.721	0.839	0.882	0.814	0.820	0.827	0.827	تایید	بررسی اثربخشی ساختار کنترل های داخلی توسط کمیته حسابرسی	82
0.682	0.815	0.873	0.790	0.796	0.803	0.803	تایید	بررسی سیستم های کنترلی جهت حصول اطمینان از مطابقت فعالیت های شرکت با قوانین و مقررات حاکم بر کسب و کار شرکت توسط کمیته حسابرسی	83
0.704	0.829	0.879	0.804	0.810	0.816	0.816	تایید	بررسی گزارشات حسابرسان داخلی و مستقل در خصوص کنترل های داخلی و ریسک های مربوطه توسط کمیته حسابرسی	84
0.571	0.712	0.798	0.694	0.698	0.703	0.703	تایید	وجود ساختاری در شرکت جهت ارائه اطلاعات مهم توسط افراد درون شرکت (سوت زن ها)	85
0.690	0.821	0.873	0.795	0.801	0.808	0.808	تایید	بررسی فرآیندهای مربوط به کشف تقلب و فساد و کنترل های پیشگیرانه توسط کمیته حسابرسی	86
0.663	0.803	0.873	0.780	0.785	0.791	0.791	تایید	بررسی موضوعات و گزارشات مربوط به عدم رعایت قوانین و مقررات و فرآیندهای مدیریت ریسک توسط کمیته حسابرسی	87
0.654	0.794	0.864	0.771	0.777	0.782	0.782	تایید	درخواست از حسابرسان مستقل جهت بررسی نقاط ضعف کنترل های داخلی که دارای ریسک بالایی در وقوع فساد و تقلب است	88
0.672	0.804	0.868	0.782	0.787	0.793	0.793	تایید	بررسی صورت های مالی سالانه و هرگونه نقطه نظر حسابرسان مستقل در این زمینه	89
0.647	0.787	0.860	0.765	0.770	0.776	0.776	تایید	بررسی شفافیت و کامل بودن افشائیات در صورت های مالی همانند گزارش های تحلیل مدیریتی (A&MD)	90
0.666	0.801	0.864	0.777	0.783	0.789	0.789	تایید	کسب اطمینان معقول نسبت به قابلیت اطمینان و به موقع بودن گزارش های مالی شرکت	91
0.662	0.798	0.863	0.774	0.780	0.786	0.786	تایید	بررسی قوانین و مقررات مربوطه در زمینه کاربرد استانداردهای حسابداری و مناسب بودن سیاست ها، برآوردها و قضاوت های انجام شده	92
0.605	0.753	0.838	0.732	0.737	0.742	0.742	تایید	بررسی گزارش های مالی فصلی قبل از انتشار	93
0.550	0.710	0.814	0.691	0.696	0.701	0.701	تایید	بررسی گزارش های منتشر شده در رسانه ها در خصوص سود هر سهم و گزارش های ارائه شده به تحلیلگران	94
0.666	0.800	0.870	0.779	0.784	0.789	0.789	تایید	بررسی سیستم های اطلاعاتی شرکت	95

جهت بررسی روایی سازه نتایج توزیع پرسشنامه در مرحله اول پژوهش، از نرم افزار PLS و روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردید. ابتدا پایایی پرسشنامه با استفاده از معیارهای آلفای

کروناخ و پایایی ترکیبی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جداول شماره ۵ و ۶ ارائه شده است:

جدول ۵. مقادیر مربوط به آلفای کروناخ کل پرسشنامه و ابعاد اصلی آن؛ منبع: یافته های پژوهش

آلفای کروناخ	ابعاد
۰,۹۶	عملکرد کمیته حسابرسی
۰,۹۰	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
۰,۹۱	فرآیندهای کاری و گزارشگری
۰,۹۳	وظایف کمیته حسابرسی

جدول ۶. مقادیر مربوط به پایایی ترکیبی مولفه های پژوهش؛ منبع: یافته های پژوهش

پایایی ترکیبی	مولفه ها
۰,۷۹	استقلال اعضای کمیته
۰,۸۳	تخصص اعضای کمیته
۰,۸۳	توانایی اعضا
۰,۸۸	توانایی رئیس کمیته
۰,۸۸	ارتباط با هیأت مدیره
۰,۸۷	جلسات کمیته حسابرسی
۰,۸۷	منابع کمیته حسابرسی
۰,۸۴	منشور کمیته حسابرسی
۰,۸۷	تعامل با حسابرسی داخلی
۰,۹۱	تعامل با حسابرسی مستقل
۰,۹۲	نظارت بر کنترل های داخلی
۰,۸۳	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب
۰,۹۰	نظارت بر گزارشگری مالی

با توجه به مقادیر مربوط به آلفای کروناخ و پایایی ترکیبی که بزرگتر از ۰,۷ می باشد، می توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از پایایی قابل قبولی برخوردار است. همچنین شاخص نیکویی برازش مدل نیز بر اساس محاسبات صورت گرفته برابر ۰,۴۸ بوده که نشان دهنده برازش قابل قبول مدل می باشد. در خصوص بارهای عاملی ابعاد، مولفه ها و شاخص های مدل

نیز جداول ذیل ارائه شده است. ابتدا مقادیر مربوط به بارهای عاملی و ضرائب معناداری بارهای عاملی ابعاد و مولفه‌های مدل و سپس به تفکیک هر شاخص ارائه می‌شود:

جدول ۷. مقادیر مربوط به بارهای عاملی و ضرائب معناداری آن (ابعاد و مولفه‌ها)؛ منبع: یافته‌های پژوهش

ضریب معناداری بار عاملی	بار عاملی	ابعاد و مولفه‌ها
31.69	0.87	ترکیب تیم کمیته حسابرسی
14.11	0.65	استقلال اعضای کمیته
20.20	0.80	تخصص اعضای کمیته
45.59	0.90	توانایی اعضا
21.26	0.83	توانایی رئیس کمیته
82.27	0.95	فرآیندهای کاری و گزارشگری
9.73	0.69	ارتباط با هیأت مدیره
26.64	0.86	جلسات کمیته حسابرسی
23.20	0.82	منابع کمیته حسابرسی
17.79	0.78	منشور کمیته حسابرسی
46.86	0.92	وظایف کمیته حسابرسی
18.06	0.78	نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب
49.80	0.89	نظارت بر گزارشگری مالی
14.07	0.71	تعامل با حسابرسی مستقل
23.57	0.85	نظارت بر کنترل‌های داخلی
13.40	0.75	تعامل با حسابرسی داخلی

ب) نتایج حاصل از اجرای روش بهترین-بدترین جهت تعیین اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد:

پرسشنامه مرحله دوم پژوهش مطابق با روش بهترین - بدترین تهیه گردید و در اختیار خبرگان پژوهش قرار گرفت. پس از توزیع پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری پاسخ‌ها، وزن هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌ها تعیین گردید. روش انجام این کار در نرم افزار اکسل و از طریق

تابع SOLVER می‌باشد. بدین صورت که مسئله تعیین وزن شاخص‌ها به صورت یک مسئله تصمیم‌گیری چند معیاره در این تابع نوشته شده و محدودیت‌ها نیز (جمع وزن شاخص‌ها ۱ باشد و خطای مقایسات زوجی انجام شده حداقل باشد) درج شده تا به وزن بهینه هر شاخص برسیم. در این خصوص یک بار مقایسه زوجی در خصوص تعیین وزن ابعاد، ۳ بار مقایسه زوجی جهت تعیین وزن مولفه‌های هر بعد و ۱۳ بار مقایسه زوجی جهت تعیین وزن شاخص‌های هر مولفه برای هر یک از پاسخ‌های داده شده انجام شده است. در بین ابعاد، بیشترین وزن به فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی با حدود ۶۰ درصد اختصاص پیدا کرد سپس وظایف کمیته حسابرسی با حدود ۲۳ درصد در اولویت دوم قرار گرفت. در جدول شماره ۸ وزن ابعاد و مولفه‌ها ارائه شده و وزن نهایی مولفه‌ها به صورت حاصل ضرب وزن بعد مربوطه در وزن مولفه آن محاسبه گردیده است:

جدول ۸. وزن ابعاد و مولفه‌های پژوهش به دست آمده از طریق به کارگیری روش بهترین -

بدترین؛ منبع: یافته‌های پژوهش

وزن مولفه (نهایی)	وزن مولفه	وزن بعد	مولفه	بعد
2.3%	13.0%	17.5%	استقلال کمیته حسابرسی	بعد ترکیب تیم کمیته حسابرسی
4.9%	27.7%		تخصص کمیته حسابرسی	
6.6%	37.6%		توانایی اعضای کمیته حسابرسی	
3.8%	21.7%		توانایی رئیس کمیته حسابرسی	
13.1%	21.9%	59.8%	ارتباط با هیأت مدیره	بعد فرآیندهای کاری و گزارشگری کمیته حسابرسی
23.6%	39.5%		جلسات کمیته حسابرسی	
15.3%	25.6%		منابع کمیته حسابرسی	
7.8%	13.1%		منشور کمیته حسابرسی	
4.2%	18.6%	22.6%	تعامل با حسابرسی داخلی	بعد وظایف و مسئولیت‌های کمیته حسابرسی
2.1%	9.1%		تعامل با حسابرسی مستقل	
6.0%	26.3%		نظارت بر کنترل‌های داخلی	
3.3%	14.4%		نظارت بر فرآیندهای بازدارنده از وقوع فساد و تقلب	
7.1%	31.5%		نظارت بر گزارشگری مالی	

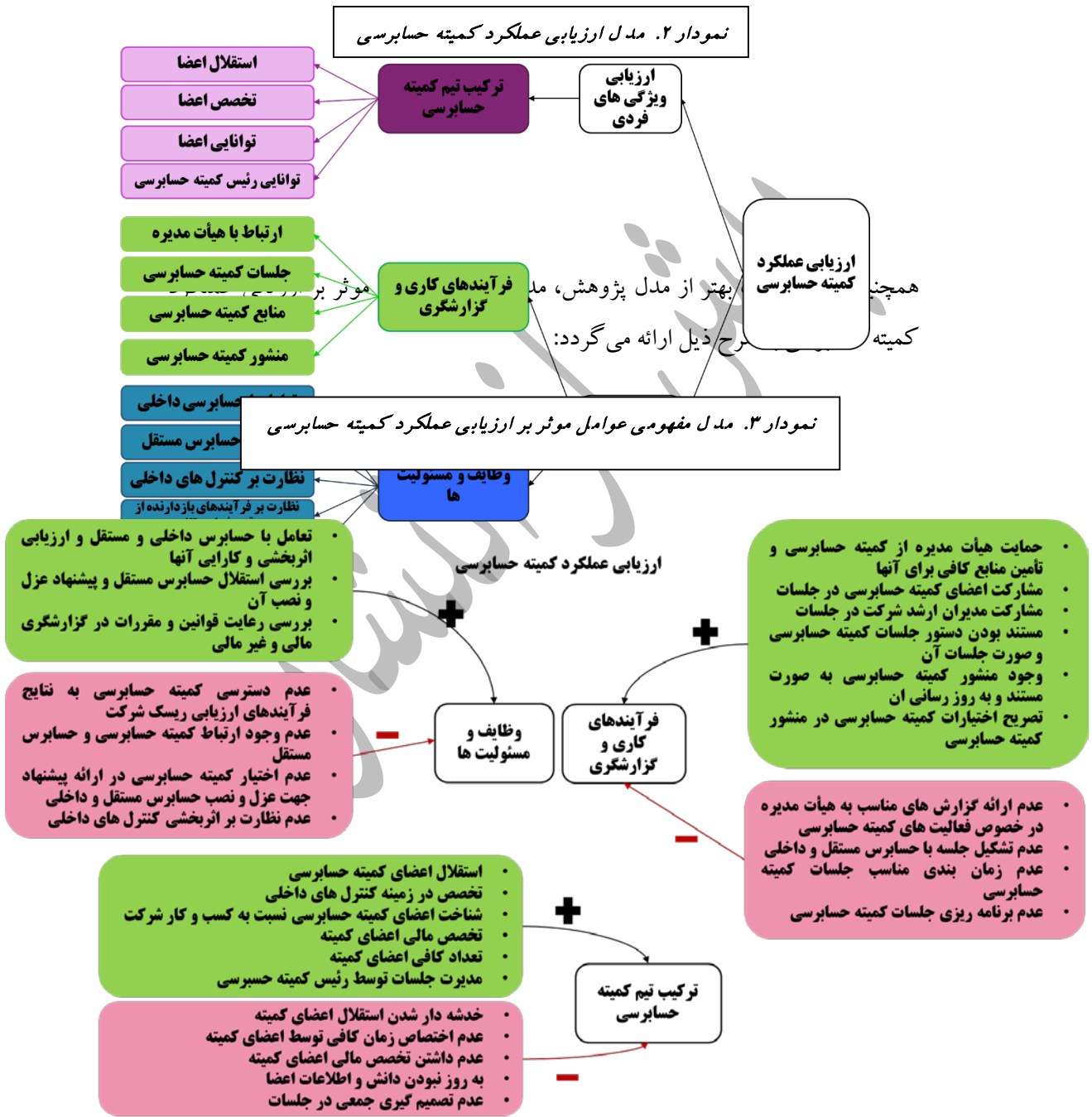
پ) نتایج حاصل از اجرای روش شکاف فازی جهت تعیین شکاف بین وضعیت موجود و مدل به دست آمده در پژوهش:

در رابطه با میزان شکاف بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در ایران و مدل به دست آمده در این زمینه، پرسشنامه‌ای جهت تعیین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد تهیه شد و در اختیار خبرگان پژوهش قرار گرفت. با استفاده از روش شکاف فازی، شکاف بین وضعیت موجود و مدل به دست آمده در پژوهش محاسبه گردید. در این خصوص اعداد فازی مرحله اول پژوهش و وضعیت موجود با یکدیگر مقایسه گردید به جز ۷ شاخص در خصوص ۷۱ شاخص اختلاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب وجود داشته و به عبارتی اختلاف فازی بزرگتر از ۰,۲ بوده است. لیکن در خصوص شاخص‌های نسبت تعداد اعضای مستقل، نسبت تعداد اعضای متخصص، تعداد جلسات کمیته حسابرسی در سال، وجود حداقل یک عضو متخصص مالی در کمیته حسابرسی، داشتن دانش مالی توسط اعضای کمیته حسابرسی، وجود حداقل ۳ عضو در کمیته حسابرسی و بررسی صورت‌های مالی سالیانه توسط کمیته حسابرسی بین وضعیت موجود و مدل به دست آمده شکاف فازی وجود نداشته است. همچنین جهت آزمون معنادار بودن فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در سطح ابعاد ارزیابی عملکرد (سازه اصلی پژوهش) آزمون مقایسه زوجی انجام شد که نتایج این آزمون نشان دهنده شکاف معنادار میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب می‌باشد.

ت) ارائه مدل نهایی پژوهش

در نهایت مدل نهایی پژوهش برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی به شرح ذیل می‌باشد. با توجه به این موضوع که ترکیب تیم کمیته حسابرسی بیانگر ویژگی‌های مورد نیاز برای اعضای کمیته حسابرسی جهت ارائه عملکرد مناسب بوده و متضمن عملکرد مناسب کمیته

حسابرسی لزوماً نمی‌باشد، لذا ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی را در ۲ قسمت ارزیابی ویژگی‌های فردی کمیته حسابرسی و ارزیابی عملکرد ارائه می‌شود:

بحث و نتیجه گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش مولفه‌های با اهمیت در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی به ترتیب جلسات کمیته حسابرسی، منابع کمیته حسابرسی، ارتباط با هیأت مدیره، منشور کمیته حسابرسی و نظارت بر گزارش‌گری مالی می‌باشد. در واقع از نظر خبرگان پژوهش بیشترین اولویت در هنگام ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی مرکز فعالیت کمیته حسابرسی که همان جلسات کمیته حسابرسی بوده و در اولویت‌های بعدی تأمین منابع کافی برای کمیته حسابرسی جهت انجام فعالیت‌های آن و ارتباط با هیأت مدیره جهت حمایت از فعالیت‌های کمیته حسابرسی است. همچنین در خصوص وظایف کمیته حسابرسی نیز نظارت بر گزارش‌گری مالی از جمله اولویت‌های مهم در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی بوده که یکی از فعالیت‌های اصلی کمیته حسابرسی می‌باشد.

در خصوص شکاف بین وضعیت موجود و مدل به دست آمده در پژوهش، یافته‌ها حاکی از وجود شکاف قابل توجه میان وضعیت موجود و مدل به دست آمده در پژوهش بوده و از ۷۸ شاخص تأیید شده صرفاً در خصوص ۷ شاخص شکاف وجود نداشته که شاخص‌های مذکور نیز شاخص‌های مطرح در پژوهش‌های پیشین می‌باشد و در خصوص ۷۱ شاخص دیگر شکاف وجود دارد. از نظر معنادار بودن شکاف با توجه به نتایج آزمون‌های آماری، شکاف مشاهده شده معنادار می‌باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

(۱) با توجه به مدل پژوهش ارائه شده و تعداد قابل توجه شاخص‌ها در این مدل و نیز با توجه به موارد مطرح شده در خصوص نحوه افشای اطلاعات فعالیت کمیته‌های حسابرسی بر

اساس دستورالعمل‌های سازمان بورس، به قانون‌گذاران (سازمان بورس و اوراق بهادار) پیشنهاد می‌گردد در راستای افزایش اطلاع‌رسانی در خصوص فعالیت‌های انجام شده توسط کمیته حسابرسی، ناشران بورسی و فرابورسی را ملزم نماید که در گزارش فعالیت هیأت‌مدیره حداقل مواردی را در خصوص فعالیت‌های کمیته حسابرسی به صورت الزامی درج نماید:

✓ به عنوان مثال در اکثر گزارش‌های فعالیت هیأت‌مدیره صرفاً تعداد جلسات کمیته حسابرسی برگزار شده در طی سال افشا شده و موضوعات بررسی شده توسط کمیته حسابرسی نیز به صورت کامل بیان نمی‌گردد. پیشنهاد می‌گردد با توجه به اهمیت مولفه جلسات کمیته حسابرسی در ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی، میزان مشارکت هر یک از اعضای کمیته حسابرسی در جلسات، میزان مشارکت حسابرس مستقل و داخلی در این جلسات و همچنین میزان مشارکت سایر مدیران عملیاتی و غیر عملیاتی شرکت در این جلسات افشا شده و دستور هر جلسه و مصوبات هر جلسه به تفصیل در این گزارش بیان شده تا بتوان نسبت به عملکرد و خروجی فعالیت کمیته حسابرسی دید مناسب‌تری ایجاد شود. لازم به ذکر می‌باشد مسائلی که در جلسات کمیته حسابرسی بیان می‌شود لزوماً جنبه محرمانه نداشته و قابلیت افشا به عموم را نیز دارد، خصوصاً پس از اتمام سال مالی و هنگام ارائه گزارش فعالیت هیأت‌مدیره که صرفاً مروری بر فعالیت‌های کمیته حسابرسی می‌باشد.

✓ همچنین پیشنهاد می‌گردد که منشور کمیته حسابرسی ناشران بورسی و فرابورسی به صورت عمومی افشا شده و تغییرات بعدی آن در سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال) نیز افشا گردد.

✓ از طرفی با توجه به با اهمیت بودن منابع در دست کمیته حسابرسی از جمله حق الزحمه اعضای کمیته حسابرسی، پیشنهاد می‌گردد مبلغ حق الزحمه اعضای کمیته حسابرسی در گزارش‌های فعالیت هیأت مدیره به صورت الزامی افشا گردد. این موضوع باعث افزایش شفافیت در خصوص منابع کمیته حسابرسی و همچنین بهبود فضای کاری افرادی که در کمیته‌های حسابرسی فعالیت می‌نمایند می‌شود زیرا آگاهی افراد نسبت به حق الزحمه‌های سایر اعضای کمیته حسابرسی افزایش یافته و این موضوع در کنار رقابت بین اعضای کمیته‌های حسابرسی، باعث بهبود کیفیت خدمات اعضای کمیته حسابرسی به دلیل مشخص شدن منابع نزد آنان نزد عموم می‌گردد.

(۲) به قانون‌گذاران (سازمان بورس و اوراق بهادار) پیشنهاد می‌گردد با توجه به فاصله معنادار و شکاف بین وضعیت موجود ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در ایران، شرکت‌های بورسی و فرابورسی را ملزم نمایند که کمیته حسابرسی تحت نظر هیأت مدیره خود را حداقل به صورت سالیانه ارزیابی نمایند. پیشنهاد می‌گردد در این خصوص چک لیستی توسط سازمان بورس و اوراق بهادار تهیه شده و در این امر شاخص‌هایی که از اهمیت بالایی (با توجه به نتایج پژوهش حاضر) برخوردار بوده‌اند انتخاب گردد. سپس طی دستورالعملی تمامی ناشران بورسی و فرابورسی را ملزم نمایند که کمیته‌های حسابرسی تحت نظر خود را با استفاده از این چک لیست ارزیابی کرده و نتایج آن را برای سازمان بورس ارسال نمایند. این امر ممکن است در ابتدا توسط برخی ناشران به صورت شکلی رعایت گردد، لیکن می‌توان تمهیداتی برای موثر بودن آن در نظر گرفت. به عنوان مثال می‌توان در زمینه امتیاز حاکمیت شرکتی که در دستورالعمل‌های پذیرش ناشران پذیرفته شده در بورس و فرابورس به آن اشاره شده، به این امر امتیاز

ویژه‌ای اختصاص داد. همچنین می‌توان تمهیداتی در نظر گرفت تا در صورتی که ارزیابی عملکرد انجام شده توسط هیأت مدیره به صورت صوری انجام شده باشد، در صورت کشف این موضوع (در صورت وجود داشتن نکاتی در زمینه کنترل‌های داخلی در گزارش حسابرس مستقل شرکت) جرائم و مجازات‌های متناسبی برای ناشر اجرا گردد. این امر می‌تواند به صورت یک عامل بازدارنده عمل نموده و باعث موثر بودن اجرای ارزیابی عملکرد در شرکت‌ها شود.

(۳) با توجه به اهمیت هر یک از ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی که در پژوهش حاضر ارائه شده است، به هیأت مدیره شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی هستند پیشنهاد می‌گردد که با استفاده از مدل ارزیابی عملکرد ارائه شده در پژوهش، به صورت دوره‌ای عملکرد کمیته حسابرسی را ارزیابی نموده و نقاط ضعف و قوت آن را استخراج نمایند. همچنین پیشنهاد می‌گردد با استفاده از وزن هر شاخص یک نمره برای عملکرد کمیته حسابرسی تحت نظارت خود با لحاظ نمودن اهمیت هر شاخص استخراج نموده و از خروجی آن استفاده نمایند.

(۴) با توجه به اهمیت ابعاد متفاوت مولفه‌ها و شاخص‌های مختلف عملکرد کمیته حسابرسی که در پژوهش حاضر بدان اشاره گردید، به هیأت مدیره شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی هستند پیشنهاد می‌گردد جهت بهبود عملکرد کمیته حسابرسی تحت نظر خود به فرآیندهای کاری کمیته حسابرسی توجه ویژه‌ای داشته باشند. در این خصوص تأمین منابع مناسب جهت انجام فعالیت‌های کمیته حسابرسی، الزام به تشکیل جلسات کمیته حسابرسی به صورت متناوب و پاسخ‌خواهی از کمیته حسابرسی در خصوص مسائل مربوط به گزارش‌گری مالی، رعایت قوانین و مقررات و مسائل مربوط به حاکمیت شرکتی در شرکت، بررسی منشور کمیته حسابرسی به صورت دوره‌ای و حصول اطمینان

از داشتن اختیارات مناسب توسط کمیته حسابرسی جهت انجام فعالیت‌ها از جمله موارد حائز اهمیت در این امر می‌باشد.

لازم به ذکر می‌باشد که پژوهش حاضر با توجه به ویژگی‌های محیطی کشور ایران و بستر عملکرد کمیته حسابرسی انجام پذیرفته، بنابراین کاربرد آن در سایر محیط‌های اقتصادی می‌بایست با در نظر گرفتن این موضوع باشد. همچنین از مفهوم عملکرد ممکن است تفاسیر متعددی وجود داشته باشد، در این پژوهش صرفاً تفسیری که بدان پرداخته شده است مد نظر می‌باشد. همچنین با توجه به محدودیت‌های موجود در پژوهش حاضر به لحاظ دستیابی به اسناد و مدارک از قبیل صورت جلسات کمیته‌های حسابرسی، میزان فعالیت‌های انجام شده در طی سال، حق الزحمه دریافتی توسط اعضای کمیته حسابرسی و سایر موارد، پیشنهاد می‌گردد مدل نهایی به دست آمده در پژوهش حاضر به صورت عملی در شرکت‌های بورسی پیاده سازی شده و نتایج به دست آمده از طریق کاربرد این مدل در راستای شناسایی نقاط ضعف و قوت عملکرد کمیته حسابرسی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد وضعیت بلوغ ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی از طریق مدل به دست آمده در پژوهش حاضر با در نظر گرفتن سایر متغیرهای بلوغ در شرکت‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته و میزان تأثیر سایر متغیرهای بلوغ سازمانی و همچنین وضعیت پیاده سازی سایر ارکان حاکمیت شرکتی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- ابطحی، بنفشه. (۱۳۹۳). مدل اثربخشی کمیته حسابرسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ایران، صص ۱۳۷-۱۹۹،
- بابا جانی، جعفر، بولو، قاسم، قربانی زاده، وجه الله و جوادی پور، علیرضا. (۱۴۰۱). چارچوب ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴ (۵۶)، ۱-۵۰،

- تاروی وردی، یداله و قادری، صلاح الدین. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر نقش تخصص مالی کمیته حسابرسی بر نگرش کوتاه مدت مدیران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۴(۵۴)، ۱۴۱-۱۶۵.
- حاجیها، زهره، آزادزاده، عادل. (۱۳۹۸). ویژگی های کمیته حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت های مالی با تاکید بر اندازه موسسه حسابرسی و حاکمیت شرکتی. دانش حسابداری مالی، ۶(۳)، صص ۹۵-۱۱۷.
- حساس یگانه، یحیی؛ صدیقی، روح اله و حسن زاده، فاطمه. (۱۳۹۵). رابطه کیفیت حسابرسی مستقل و کمیته حسابرسی با مدیریت سود و مدیریت جریان نقدی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۲۲، صص ۱۳-۲۴.
- حسینی، سید رسول؛ گنجی، حمیدرضا؛ اسکندری، قربان و سلطان پور، حامد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مدیریت ریسک سازمانی و ویژگی های کمیته حسابرسی بر شهرت شرکت ها. پژوهش های تجربی حسابداری. ۱۱(۲)، ۹۹-۱۳۶.
- حیدری نژاد قدرت اله، جمشیدی نوید بابک، قنبری مهرداد. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت کمیته حسابرسی. دانش حسابرسی، ۲۰(۷۹)، صص ۳۱۶-۳۴۴.
- زارعی، علیرضا و قاسمی، معصومه. (۱۳۹۵). اثر ویژگی های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی. بررسی های حسابداری، شماره ۱۲، صص ۴۳-۶۴.
- زلفی، حسن، نوروزی، محمد، اسدی، غلامحسین، کزازی، محمد. (۱۳۹۸). ویژگی های کمیته حسابرسی، هزینه بدهی و کارایی سرمایه گذاری. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۱(۱)، صص ۱۰۱-۱۱۶.
- سازمان بورس و اوراق بهادار، (۱۳۹۱)، منشور کمیته حسابرسی، تهران، ایران، صص ۱-۶.
- عبدی، مصطفی، زلفی، حسن، کاظمی علوم، مهدی و علی بیگلر، مجید. (۱۳۹۹). ویژگی های کمیته حسابرسی و جریان وجه نقد آزاد؛ آزمون نظریه های نمایندگی و هزینه معاملات. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۷(۶۸)، ۱۲۱-۱۴۳.
- علوی طبری، سیدحسین و عصابخش، راضیه. (۱۳۸۹). نقش کمیته ی حسابرسی و بررسی موانع ایجاد و به کارگیری آن در ایران. پیشرفت های حسابداری، شماره ۲، صص ۱۵۵-۱۷۷.

- علوی، سیدمصطفی؛ قائمی، محمدحسین و رضازاده، جواد. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر فعاليت‌های کمیته‌های حسابرسی بر گزارشگری مالی. پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، شماره ۶، صص ۳۵-۶۶.
- علی حسینی، مهدی؛ بشکوه، مهدی و کردستانی، غلامرضا. (۱۴۰۱). ارائه الگوی ارتقاء کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی با رویکرد زمینه بنیان. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۲ (۳)، ۳۰۱-۳۲۰.
- قائمی، فاطمه، مرادی، زهرا و علوی، غلامحسین. (۱۳۹۹). تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کنترل‌های داخلی و مدیریت سود. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۴۶، صص ۲۵۹-۲۸۰.
- محمدی، رضا، دارابی، رویا، صراف، فاطمه. (۱۳۹۹). بررسی عوامل موثر در کارایی کمیته‌های حسابرسی با استفاده از روش فراترکیب (متاستز). دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۹ (۳۴)، صص ۱۰۷-۱۲۶.
- معروف‌خانی، مجید، نوری فرد، یداله و صراف، فاطمه. (۱۴۰۱). مدلی برای ارزیابی عملکرد کمیته حسابرسی در بازار سرمایه ایران، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره ۱۱، شماره ۴۲، صص ۲۱۵-۲۳۲.

References

- Alhababsah, S., & Yekini, S. (2021). Audit committee and audit quality: An empirical analysis considering industry expertise, legal expertise and gender diversity. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 42, 100377.
- Baatwah, S.R., Salleh, Z., & Stewart, J. (2019). Audit committee chair accounting expertise and audit report timeliness: The moderating effect of chair characteristics. *Asian Review of Accounting*, 27 (2), 273-306
- Beasley, M. S., Carcello, J. V., Hermanson, D. R., and Neal, T. L. (2009), "The audit committee oversight process", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 26 No. 1, pp. 65-122,
- Bedard, J. and Genron, Y. (2010). "Strengthening the Financial Reporting System: Can Audit Committees Deliver?", *International Journal of Auditing*, 14: 174-210,
- Bojadziev, G., & Bojadziev, M. (2007). *Fuzzy logic for business, finance, and management* (Vol. 23). World Scientific.

- Buallay, A. M., & AlDhaen, E. S. (2018). The relationship between audit committee characteristics and the level of sustainability report disclosure. Paper presented at the Conference on e-Business, e-Services and e-Society,
- DeZoort, F. T. (1998). An analysis of experience effects on audit committee members' oversight judgments. *Accounting, Organizations and Society*, 23(1), 1-21.
- DeZoort, F.T., Hermanson, D.R., Archambeault, D.S., and Reed, S.A. (2002). "Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature", *Journal of Accounting Literature*, 21, 38-75,
- Ghafran, C., & O'Sullivan, N. (2017). The impact of audit committee expertise on audit quality: Evidence from UK audit fees. *The British Accounting Review*, 49(6), 578-593.
- Gorshunov, M. A., Armenakis, A. A., Harris, S. G., & Walker, H. J. (2021). Quad-qualified audit committee director: Implications for monitoring and reducing financial corruption. *Journal of Corporate Finance*, 66, 101854.
- Hambrick, D., Misangyi, V & Park, C. (2015). The Quad Model for Identifying a Corporate Director's Potential for Effective Monitoring: Toward a New Theory of Board Sufficiency. *Academy of Management Review*. 40. 323-344. 10.5465/amr.2014.0066.
- Liao, C. H., & Hsu, A. W. H. (2013). Common membership and effective corporate governance: Evidence from audit and compensation committees. *Corporate Governance: An International Review*, 21 (1), 79-92.
- Rezaei, J. (2015). Best-worst multi-criteria decision-making method. *Omega*, 53, 49-57.
- Smith, R. Sir (2003). "Audit Committees Combined Code Guidance: A Report and Proposed Guidance by an FRC Appointed Group", Financial Reporting Council: London,
- Spira, L. F. (1998). "An Evolutionary Perspective on Audit Committee Effectiveness", *Corporate Governance*, Vol. 6 No. 1, pp. 29-38,
- Terjesen, S., Sealy, R., & Singh, V. (2009). Women directors on corporate boards: A review and research agenda. *Corporate governance: an international review*, 17(3), 320-337.

[In Persian]

- Abdi, M., Zalaghi, H., Kazemi Olum, M & Alibiglo, M. (2020). Audit Committee Characteristics and the Free Cash Flow: Testing the Agency and the Transactions Cost Theories. *Empirical studies in financial accounting*, 17 (68), 121-143, (In persian),
- Abtahi, B. (2004). Audit Committee Effectiveness Model. Master's thesis, University of Tehran, Iran, 137-199, (In persian),

- Alavi Tabari, S & Asabakhsh, R. (2010). The role of the audit committee and the investigation of obstacles to its creation and use in Iran. *Accounting Advances Journal*, No. 2, 155-177, (In persian),
- Alavi, S., Ghaemi, M & Rezazadeh, J. (2017). Investigating the impact of audit committee activities on financial reporting. *Applied research in financial reporting Journal*, No 6, 35-66, (In persian),
- Alihosseini, M., Beshkooh, M & Kordestani, Gh. (2022). Providing A Model for Improving the Efficiency and Effectiveness of the Audit Committee with A Grounded Theory Approach. *Empirical researches in accounting*, 12 (3), 301-320, (In persian),
- Ghaemi, F., Moradi, Z & Alavi, Gh. (2020). The effect of audit committee characteristics on internal controls and earnings management. *Financial accounting and auditing researches*, No 46, 259-280, (In persian),
- Hajiha, Z & Azadzadeh, A. (2019). The characteristics of the audit committee and the comparability of financial statements with an emphasis on the size of the audit firm and corporate governance. *Knowledge of financial accounting journal*, 6 (3), 95 – 117 (In persian),
- Hassah Yeganeh, Y., Seddighi, R & Hassanzadeh, F. (2016). The relationship between independent audit quality and audit committee with profit management and cash flow management. *Knowledge of management accounting and auditing journal*, No 22, 13-24 (In persian),
- Heydarinejad, G., Jamshidi Navid, B & Ghanbari, M. (2020). Identifying factors affecting the quality of the audit committee. *Audit knowledge Journal*, 20 (79), 316- 344, (In persian),
- Hoseyni, R., Ganji, H., Eskandari, Gh & Soltanpour, H. (2021), The Effects of Enterprise Risk Management (ERM) and Audit Committee Characteristics on the Firms' Reputation. *Empirical researches in accounting*, 11 (2), 99-136, (In persian),
- Maroufkhani, M., Nourifard, Y & Sarraf, F. (2022), A model for evaluating performance of audit committee in iran stock market. *Knowledge of audit and management accounting*, 11 (42), 215-232, (In persian),
- Mohammadi, R., Darabi, R & Sarraf, F. (2020), Investigating effective factors in the efficiency of audit committees using the metasynthesis method. *Knowledge of Accounting and Management Audit Journal*, 9(34), 107-126, (In persian),
- Securities and Exchange Organization, (2012), *Audit Committee Charter*, Tehran, Iran, 1-6, (In persian),
- Tariverdi, Y & Ghaderi, S. (2017), The Role of Audit Committee Financial Expertise on the Managerial Short-Termism. *Empirical studies in financial accounting*, 14 (54), 141-165, (In persian),

- Zareii, A & Ghasemi, M. (2016). The effect of audit committee characteristics on the quality of financial reporting. Accounting reviews Journal. No 12, 43-64, (In persian),
- Zolghi, H., Norouzi, M., Asadi, Gh & Kazazi, M. (2019). Audit committee characteristics, cost of debt and investment efficiency. Financial accounting research Jorunal. 11 (1), 101-116, (In persian),

پیش از انتشار